

AZ ÉPÍTÉSZETI ALKOTÁSOK ÉS ÉPÍTÉSZETI TERVEK NEMZETKÖZI SZERZŐI JOGVÉDELME, VALAMINT ANNAK MAGYAR JOGI REFLEXIÓI

Barta Judit

1. Az építészeti alkotásokat és építészeti terveket érintő nemzetközi egyezmények¹

Az építészeti alkotások nemzetközi jogvédelméről csak a szerzői alkotások nemzetközi védelme kapcsán szólhatunk. Természetesen, a szerzői alkotások védelmét számos nemzetközi egyezmény, sőt uniós irányelv szolgálja, azonban ezek közül több csak valamely konkrét alkotást véd. Az a néhány forrás kerül itt ezért szóba, ami általában védi a szerzői alkotásokat pl. a részes államok által szerzői alkotásnak minősített jogtárgyakat védi, vagy a szerzői jogi alkotások meghatározása során kiter az építészeti alkotásokra.

A nemzetközi szerzői jogi együttműködés alapidokumentuma az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i *Berni Egyezmény* (Berni Uniók Egyezmény², a továbbiakban: BUE), melynek Magyarország 1922 óta részese. A BUE legutolsó, párizsi szövegét³ Magyarországon az 1975. évi 4. törvényerejű rendelet hirdette ki. A BUE-nek csak azon rendelkezései kerülnek most bemutatásra, amelyek konkrétan megemlítik az építészeti alkotásokat.

A 2. Cikk (1) bekezdése rögzíti, hogy az „irodalmi és művészeti művek” kifejezés felöleli az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotását, tekintet nélkül a mű létrehozatalának módjára vagy alakjára, tehát lehet könyv, szöveggönyv vagy más írásmű; előadás, [.....] *rajz*, festmény, *építészeti mű*, szobor, metszet, könyvomat; fényképészeti mű, ideértve azokat a műveket is, amelyeket a fényképészeti művekhez hasonló

---

¹ Az építészeti alkotások nemzetközi és európai uniós szabályozásával foglalkozik bővebben FERENCZI Fanni. In: Miskolci Jogi Szemle, 11. évf., 2016. 1. szám.

² Azok az országok, amelyekre ez az Egyezmény alkalmazást nyer, az irodalmi és művészeti művekre vonatkozó szerzői jogok védelme végett Unióban egyesülnek. „Az egyezmény először kilenc állam viszonylatában lépett hatályba. Jelenleg a Berni Uniónak 181 tagja van, amelyek az egyezmény különböző változatait ratifikálták.” KISS Réka: Szerzői Jog – Nemzetközi Együttműködés. In: Vallasek Magdolna – Kokoly Zsolt – Kiss Réka: Román szerzői jog. Sapientia Forum Iuris, Budapest-Kolozsvár, 2019, 25.

³ A BUE szövegét Párizsban 1896. május 4-én kiegészítették, Berlinben 1908. november 13-án felülvizsgálták, Bernben 1914. március 20-án kiegészítették, Rómában 1928. június 2-án, Brüsszelben 1948. június 26-án, Stockholmban 1967. július 14-én, majd Párizsban 1971. július 24-én felülvizsgálták.

eljárással hoznak létre; az alkalmazott művészet terméke; illusztráció és térkép; földrajzi, tereprajzi, *építészeti vagy tudományos vonatkozású tervek, vázlat* vagy plasztikai mű.

„Az egyezmény védelemben részesíti a származékos műveket is, az építészeti művek esetében ilyen származékos mű lehet például az épületről készített fénykép, mint fotóművészeti alkotás, vagy ismeretterjesztő könyv, útikönyv”⁴. Megjegyezzük, hogy építészeti alkotásokról rajzok, festmények, művészi makettek, stb. is készíthetők, mint származékos művek.

A 3. Cikk (1) bekezdés szerint *Egyezmény védelme alatt állnak azok a szerzők*

a) pont, akik az Unió egyik országának állampolgárai, megjelent vagy meg nem jelent műveikre nézve,

b) pont szerint, azok, akik az Unió egyik országának sem állampolgárai, azon műveikre nézve, melyeket első ízben az Unió egyik országának valamelyikében adnak ki, vagy egyidejűleg adnak ki egy Unión kívüli és egy Unióhoz tartozó országban.

A (2) bekezdés alapján azok a szerzők, akik az Unió egyik országának sem állampolgárai, de állandó lakóhelyük az Unió egyik országában van, ezen Egyezmény alkalmazása szempontjából ugyanolyan elbírálásban részesülnek, mint ennek az országnak állampolgárai. A (3) bekezdés alapján „*Megjelent művek*” alatt *a szerző hozzájárulásával kiadott művek értendők*, bármi legyen is a műpéldányok előállítás módja, feltéve, hogy ezeket – a mű jellegének figyelembevételével – oly módon bocsátották a közönség rendelkezésére, hogy kielégítsék annak ésszerű szükségleteit. Nem tekintendő megjelenésnek [...] az *építészeti mű megépítése*. Építészeti alkotások esetében a kiadással azonosítható megjelenés alatt, az építészeti tervek, illetve az építészeti alkotások képeinek, makettjeinek (fénykép, rajz, festmény, stb.) közreadását valószínűsítjük.

A 4. Cikk b) pont alapján, 3. Cikkben meghatározott feltételek hiányában is ezen Egyezmény alapján védettek az olyan *építőművészeti művek szerzői*, amelyeket *az Unió egyik államában építettek*.

Az 5. cikk (1) bekezdés szerint, ezen Egyezmény által védett műveik tekintetében a szerzők – a mű származási országa kivételével – az Unió valamennyi országában azokat a jogokat élvezik, amelyeket a vonatkozó törvények a belföldieknek most vagy a jövőben biztosítanak, valamint azokat a jogokat is, amelyeket ez az Egyezmény külön megad.

---

⁴ BAKOS Kitti – NÓTÁRI Tamás: Szellemi tulajdon-építészeti alkotás. Lectum Kiadó, Szeged, 2001, 17.

Az 5. cikk (3) bekezdés alapján, a származási országban a védelemre a belföldi törvények irányadók. De, ha a szerző nem állampolgára azon mű származási országának, amelyre nézve ezen Egyezmény alapján védelmet élvez, ebben az országban ugyanolyan jogok illetik meg, mint a belföldi szerzőket.

Az 5. cikk (4) bekezdése több pontban sorolja, hogy mit kell származási országnak tekinteni, amely kérdés a védelem fennállása szempontjából igen fontos. A c) pont ii alpont, mintegy kivételként, *külön kitér az építőművészeti művekre*, amely szerint, az olyan meg nem jelent vagy az először az Unióon kívüli országban megjelent építészeti alkotásokra nézve, amelyek Unióhoz tartozó országban egyidejűleg nem jelentek meg, nem a szerző Unióbeli állampolgársága lesz az irányadó származási ország, hanem az Unió azon országa, amelyben felépítették (3. cikk (3) bekezdés alapján a felépítés nem jelent megjelenést).

Az *Egyetemes Szerzői Jogi Egyezményt* (a továbbiakban: ESZJE) 1952-ben Genfben fogadták el, Magyarország 1971 óta részese. Az ESZJE legutolsó, párizsi szövegét az 1975. évi 3. törvényerejű rendelet hirdette ki Magyarországon. Az ESZJE 1. cikk a jogvédelmet az irodalmi, tudományos és művészeti műveknek biztosítja, ideértve az írói műveket, a zeneműveket, a színpadi műveket és a filmeket, a festményeket, a metszeteket és a szobrokat. *Az építészeti alkotások, tervek nincsenek benne külön nevesítve.*

Az ESZJE XVII. cikke értelmében a BUE feltétlen elsőbbséget élvez a mindkét egyezményhez tartozó országok egymás közötti viszonyában. Az Amerikai Egyesült Államoknak a BUE-hez történő csatlakozását követően az ESZJE elvesztette gyakorlati jelentőségét, háttérbe szorult a nemzetközi együttműködésben.

Az irodalmi és a művészeti tulajdon tárgyában Montevideóban 1889. évi január hó 11. napján kelt nemzetközi szerződés⁵ az 1931. évi XXXI. törvény cikkelyezte be Magyarországon.

Az 5. Cikk rögzíti, hogy az irodalmi és a művészeti művek kifejezés magában foglalja a könyveket, füzeteket és bármely más írói művet; a színműveket vagy zenés színműveket, a koreográfiai műveket, [...], *építészetre vagy általában a tudományra vonatkozó terveket, vázlatokat és domborműveket; végül magában foglal általában az irodalom és a művészet körébe tartozó minden terméket, amelyet a nyomtatás vagy sokszorosítás bármely módja útján közzé lehet tenni.*

---

⁵ A szerződést létrehozó államok: Uruguay, Argentina, Bolívia, Brazília, Chile, Paraguay, Peru.

Említést érdemel még Szellemi Tulajdon Világszervezetében (World Intellectual Property Organization – a továbbiakban: WIPO) kialakított, 1996. december 20-án, Genfben aláírt, és 2002. március 6-án hatályba lépett Szerzői Jogi Szerződés (WIPO Copyright Treaty – a továbbiakban: WCT), amelyet Magyarországon a 2004. évi XLIX. törvény hirdetett ki.

A WCT célja a szerzők irodalmi és művészeti alkotásaikhoz fűződő jogainak védelmét a lehető leghatékonyabb és legegységesebb módon fejleszteni és fenntartani.

A szerződés kizárólag a Berni Egyezményvel áll kapcsolatban, azt egészíti ki, és nem csorbítja a más szerződések alapján fennálló jogokat és kötelezettségeket.

A szerződés 3. cikke kimondja, hogy a Szerződő Felek a Berni Egyezmény 2-6. cikkeiben foglalt rendelkezéseket megfelelően alkalmazzák az e Szerződés szerinti védelem tekintetében. A Berni Egyezmény 2. cikk (1) bekezdése határozza meg, hogy mit érthetünk „irodalmi és művészeti művek” kifejezés alatt, amelybe beletartozik az *építészeti mű, az építészeti vagy tudományos vonatkozású tervek, vázlat*. A szerződés tehát vonatkozik az építészeti alkotásokra és azok terveire is. A szerződés szabályozási köréből két szerzői jog az, amely közvetlen kapcsolatba hozható az érintettek alkotásokkal, méghozzá a terjesztés joga és a nyilvánossághoz közvetítés joga⁶.

A magyar szerzői jog kodifikálása és újrakodifikálása során egyaránt tekintettel voltak az egyetemes nemzetközi szerződésekre, regionális jogharmonizációs eredményekre és kétoldalú nemzetközi kötelezettségvállalásokra.

2. Uniós szerzői jogvédelem

A Magyarország és az Európai Közösségek, valamint az azok tagállamai között létrejött, társulást létrehozó Európai Megállapodás 67–68. cikkei előírták, hogy a magyar jogszabályokat közelíteni kell a Közösség jogszabályaihoz, a megállapodás 65. cikke ezt az általános jogharmonizációs kötelezettséget az iparjogvédelem és a szerzői jog területén külön is, a szellemi tulajdon védelmi szintjére vonatkozó speciális szabályként is meghatározta⁷. Ennek megfelelően a szerzői jogot szabályozó törvénybe is beillesztésre kerültek az uniós szerzői jogi előírások.

---

⁶ A WCT-ről lásd bővebben SÁPI Edit: A színpadi művek szerzői joga. Patrocínium Kiadó, Budapest, 2019, 84-85.

⁷ Lásd erről TATTAY Levente: A szellemi alkotások európai jogharmonizációja Magyarországon (1991–2007) c. tanulmányát. In: Magyar Jog, 2007. szeptember, 518-520; 523.

Külön, építészeti alkotásokra, műszaki létesítményekre vonatkozó uniós szerzői jogi szabályozás nincs. A szerzői jogi alkotásokat általában védő szabályok vonatkoznak az építészeti alkotásokra⁸, kivéve a bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról szóló Európai Parlament és Tanács 2006/115/EK irányelvét, mely kifejezetten rögzíti, hogy *az építészeti és az iparművészeti alkotásokon fennálló bérleti és haszonkölcsönzési jog nem tartozik ezen irányelv hatálya alá.*

A továbbiakban csak két fontosabb irányelvet emelünk ki, olyanokat, amelyekben – valamilyen módon – nevesítésre kerültek az építészeti alkotások.

Az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve (*INFOSOC irányelv*)⁹, alapvetően a szerzői jog és a szomszédos jogok belső piaci védelmét célozza, különös tekintettel az információs társadalomra.

„Az INFOSOC irányelv az információs társadalom viszonyaira figyelemmel hangolja össze a tagállamok jogszabályait a szerzői joggal és egyes kapcsolódó jogokkal összefüggő alapvető kérdésekben. Az irányelv megalkotása egyben azt is célozta, hogy lehetővé tegye az Európai Közösség, illetve a tagállamok számára a WIPO Szerzői Jogi Szerződésének és az előadásokról és a hangfelvételekről szóló Szerződésének ratifikálását”¹⁰.

Az irányelv szabályozza a többszörözéshez, a nyilvánossághoz való közvetítéshez (ezen belül különösképpen a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételhez) és a terjesztéshez fűződő jogokat, amely a szerző kizárólagos joga, így az a szerző engedélyével és általában díjazása mellett történhet.

Az 5. cikk (3) bekezdése megengedi a tagállamoknak, hogy a 2. cikkben (többszörözés joga) és a 3. cikkben (nyilvánossághoz közvetítés joga)

---

⁸ A Tanács 1993. október 29-i 93/98/EGK irányelve a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejének összehangolásáról;

Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve (2001. május 22.) az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról;

Az Európai Parlament és a Tanács 2004/48/EK irányelve (2004. április 29.) a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről;

Az Európai Parlament és a Tanács 2012/28/EU irányelve (2012. október 25.) az árva művek egyes megengedett felhasználási módjairól.

⁹ 2001. május 22.

¹⁰ KISS Zoltán: A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény módosításának főbb kérdései. In: Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle, 109. évf., 1. szám, 2004. február. <http://www.sztnh.gov.hu/hu/kiadv/ipsz/200402/01-kiss.html>.

szabályozott jogok vonatkozásában az irányelv által meghatározott kivételeket, illetve korlátozásokat állapítsanak meg (tehát a szerző fentebb említett jogát korlátozzák), így pl.

h) közterületen való tartós elhelyezés céljára készült művek (például *építészeti* vagy *szobrászati művek*) *felhasználása*;

j) *művészi alkotások* nyilvános kiállításának vagy árusításának reklámozása céljából történő felhasználás, az esemény népszerűsítése által indokolt terjedelemben, az egyéb kereskedelmi célú felhasználás kizárásával;

m) *épület, rajz vagy épületterv formájában megjelenő művészeti alkotásnak az épület helyreállítása céljából történő felhasználása*.

A tagállamok 2002. december 22-ig voltak kötelesek az irányelv rendelkezéseit átültetni, amely a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szjt.) módosításával Magyarországon megvalósításra került.

A Szjt. eredeti törvényszövege egyébként már tartalmazta az irányelv 5. cikk (3) bekezdés h) pontja által engedett korlátozást, a szabad felhasználás¹¹ esetkörébe sorolta, a szabadban, nyilvános helyen, állandó jelleggel felállított képzőművészeti, építészeti és iparművészeti alkotás látképének elkészítését, felhasználását a szerző hozzájárulása és díjazás fizetése nélkül lehet megtenni¹². E lehetőség azonban nem korlátlan. A Szjt. általános rendelkezései között, a szabad felhasználás tekintetében kimondja, hogy a felhasználás a szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezések alapján is csak annyiban megengedett, illetve díjtalan, amennyiben nem sérelmes a mű rendes felhasználására és indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit, továbbá amennyiben megfelel a tisztesség követelményeinek és nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra, egyebekben a szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezéseket nem lehet kiterjesztően értelmezni¹³.

Megjegyezzük, a Szjt. olyan, a szabad felhasználás körébe tartozó esetről is nevesíti az építészeti alkotásokat, amelyeknél az irányelv viszont nem¹⁴.

---

¹¹ A szabad felhasználás körében a felhasználás díjtalan, és ahhoz a szerző engedélye nem szükséges.

¹² Szjt. 68. § (1) bekezdés.

¹³ Szjt. 33. § (2)–(3) bekezdések.

¹⁴ Szjt. 68. § (2) bekezdés: Tudományos ismeretterjesztő előadás, továbbá iskolai oktatás céljára képzőművészeti, építészeti, iparművészeti és ipari tervezőművészeti alkotás képe, valamint a fotóművészeti alkotás a szerző hozzájárulása és díjazás nélkül felhasználható.

A Szjt. 2018.-ban módosításra került¹⁵, a szabad felhasználás esetkörét kibővítették az irányelv 5. cikk (3) bekezdés m) pontjával összhangban¹⁶, miszerint, épület helyreállítása céljából építészeti alkotás vagy annak terve, továbbá az építészeti alkotás rajza és az azt tartalmazó mű *a szerző hozzájárulása és díjazás nélkül többszörözhető és a nyilvánosság számára lehívásra hozzáférhetővé tehető*. Helyreállítás az újjáépítés, valamint az építészeti alkotás rendeltetészerű és biztonságos használatra alkalmassá tétele érdekében végzett felújítási tevékenység az építmény, építményrész eredeti építészeti kialakításának megtartása mellett¹⁷.

Ez az új szabad felhasználási eset lehetővé teszi az épület rekonstrukciója érdekében épület, rajz vagy épületterv formájában megjelenő művészeti alkotás engedély- és díjfizetés nélküli többszörözését és a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételét. E szabad felhasználási eset célhoz kötött, vagyis csak az épület rekonstrukciója, azaz eredeti állapotba történő helyreállítása érdekében kerülhet rá sor és kizárólag az ennek érdekében megvalósított többszörözésre, továbbá a nyilvánosság számára oly módon történő hozzáférhetővé tételre ad lehetőséget, amely keretében a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg.

Érdekességként említjük meg, hogy az irányelv 5. cikk (3) bekezdés j) pont szerint a *művészi alkotások (ebbe az építészeti alkotások és azok tervei is beleértendő)* nyilvános kiállításának reklámozása céljából történő felhasználás, az esemény népszerűsítése által indokolt terjedelemben, a szerző hozzájárulása és díjazása nélkül megengedett. Ehhez képest a Szjt. 36. § (5) bekezdése ezt az ún. *eredeti műalkotások* kiállítására szűkíti, azzal, hogy a műalkotások szabadon többszörözhetőek és terjeszthetőek az esemény reklámozása céljából, indokolt mértékben és körben, ha egyéb jövedelemszerzési célt ez közvetve sem szolgál.

Az *eredeti műalkotás* alatt a törvény a képzőművészeti alkotást (pl. kép, kollázs, festmény, rajz, metszet, nyomat, litográfia, szobrászati alkotás), az iparművészeti alkotást (pl. falikárpit, kerámia, üvegtárgy) és a fotóművészeti alkotást érti, ezt érjük szűkítés alatt. Gyakran kerül sor azonban építészeti alkotások terveinek, fényképeinek, rajzainak, makettjainak, stb. kiállítására,

---

¹⁵ Egyes törvényeknek az építészeti alkotásokra, műszaki létesítményekre és azok terveire vonatkozó szerzői jogi szabályozással összefüggő módosításáról szóló 2018. évi CXXXIV. törvény.

¹⁶ A módosító törvény 13. §-a maga is hangsúlyozza ezt: A törvény 9. §-a az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 5. cikk (3) bekezdés m) pontjának való megfelelést szolgálja.

¹⁷ Szjt. 68. § (3)–(4) bekezdések.

amelynek reklámozása, népszerűsítése során történő felhasználási esetek emiatt nincsenek szerzői jogilag megfelelően rendezve.

Az Európai Parlament és a Tanács 2012/28/EU Irányelve (2012. október 25.) az árva művek egyes megengedett felhasználási módjairól az olyan, szerzői vagy szomszédos jogi oltalom alá tartozó művek és egyéb védelem alatt álló teljesítmények jogszerű felhasználását segíti, amelyeknek nincs ismert jogosultja, vagy amelyek jogosultja, ha ismert is, ismeretlen helyen tartózkodik (árva művek).

A jogosultaknak a műveik és egyéb, védelem alatt álló teljesítményeik többszörözésére és nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételére vonatkozó kizárólagos jogai következtében egy mű vagy egyéb, védelem alatt álló teljesítmény digitalizálásához és hozzáférhetővé tételéhez a jogosult előzetes hozzájárulása szükséges. Árva művek esetében a többszörözési vagy a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételi cselekményekhez ilyen előzetes hozzájárulás nem szerezhető. Az irányelv ezért az árvamű-jogállás, illetve az árva műnek minősülő művek felhasználásának egyedi problémáját kívánja jogi eszközökkel megoldani.

Ha egy műnek több jogosultja van (több szerző, pl. mert e mű magába foglal más műveket), és legalább egy jogosult személye és tartózkodási helye ismert, a művet nem lehet árva műnek tekinteni.

A 2. cikk értelmében egy mű akkor minősül árva műnek, ha – a 3. cikk szerinti gondos jogosultkutatás lefolytatását és rögzítését követően – a mű valamennyi jogosultja ismeretlen, vagy ha egy vagy több jogosult ismert ugyan, de mindegyikük ismeretlen helyen tartózkodik.

Az irányelv 1 cikkének (2) s (3) bekezdései nevesítik annak tárgyi hatályát, az építészeti alkotások itt nem kerültek megnevezésre. Az 1 cikk (4) bekezdése azonban kiterjesztést alkalmaz, amikor kimondja, hogy az irányelv a (2) és (3) bekezdésben említett művekbe vagy hangfelvételekbe ágyazott vagy foglalt, illetve azok szerves részét képező művekre és *egyéb, védelem alatt álló teljesítményekre is vonatkozik.* Ez az általános megfogalmazás nem erősít meg abban, hogy az építészeti alkotások is beleértendőek, azonban az irányelv melléklete, a gondos jogosultkutatás forrásainak megnevezése körében *kifejezetten említi az építészeti alkotásokat:*

„3. vizuális alkotások esetében, beleértve a képzőművészeti és a fotóművészeti alkotásokat, az illusztrációkat, a *tervezőművészeti és az építészeti alkotásokat, valamint az utóbbi művek vázlatait* és az egyéb, könyvekben, folyóiratokban, hírlapokban és magazinokban vagy egyéb kiadványokban megjelent ilyen műveket is”.

A 3. cikk előírja, hogy annak megállapítása céljából, hogy egy mű árva műnek minősül-e, ún. jóhiszemű és gondos jogosultkutatást kell elvégezni a védelem alatt álló teljesítmény típusára vonatkozó, megfelelő források igénybevétele révén. A gondos jogosultkutatásnak meg kell előznie a mű vagy a hangfelvétel felhasználását.

Az egyes, szóban forgó műtípusok esetében megfelelő forrásokat az egyes tagállamok határozzák meg, de azoknak magukban kell foglalniuk az irányelv mellékletében felsorolt releváns forrásokat.

A 9. cikk az átültetés végső határidejét 2014. október 29-ben határozta meg, amelynek a magyar jogalkotó eleget is tett a Szjt. megfelelő módosításával. Az úgynevezett árva művek felhasználását 2009. február 1-je óta a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (SZTNH) engedélyezi. Az árva műnek minősülő építészeti alkotásokat, építészeti terveket érintő különös rendelkezések ekkor még nem kerültek meghatározásra (a felhasználás és jogosultkutatás részletszabályait egy kormányrendelet tartalmazza)¹⁸, idővel, azonban ez szükségesnek mutatkozott. Ennek oka egyrésztől az volt, hogy az épületek, egyéb építészeti alkotások évtizedekre készülnek, az eredeti megrendelőktől akár a sokadik tulajdonoshoz kerülnek, az évek során elvesznek a tervek, homályba vész az eredeti tervező szerző neve, vagy elérhetősége, sok az árva mű. Másrésztől, az árva művekre vonatkozó magyar szabályozás nem engedte a mű átdolgozását, ami az építészeti alkotások funkcionalitása miatt (korszerűsítés, bővítés, átalakítás, stb.) sokszor elengedhetetlen.

Az egyes törvényeknek az építészeti alkotásokra, műszaki létesítményekre és azok terveire vonatkozó szerzői jogi szabályozással összefüggő módosításáról szóló 2018. évi CXXXIV. törvény kiegészítette az árva művekre vonatkozó szabályozást,¹⁹ úgy, hogy az építészeti alkotások esetében lehetővé tette az átdolgozást, ha a kérelmet az épület, mint építészeti alkotás tulajdonosa terjeszti elő. Az árva művek felhasználását, ezen belül a jogosultkutatás részletszabályait tartalmazó kormányrendelet is módosításra került, újabb adatbázisokkal egészítve ki az építészeti alkotások jogosultjainak kutatási forrásait²⁰.

---

¹⁸ Az árva mű felhasználásának részletes szabályairól szóló 138/2014. (IV. 30.) Korm. rendelet.

¹⁹ Szjt. 41/B. § (1a) bekezdés.

²⁰ Az árva mű felhasználásának részletes szabályairól szóló 138/2014. (IV. 30.) Korm. rendelet.

3. Az építészeti alkotások magyar szerzői jogvédelmének rövid ismertetése

A Sztj. – néhány rendelkezéstől eltekintve – 1999. szeptember 01.-től lépett hatályba²¹.

A Sztj. általános érvénnyel szerzői jogi védelemben részesíti az *irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotását*, függetlenül attól, hogy a törvény külön megnevezi-e ezeket. A szerzői jogi védelem az alkotást *a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege* alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítélettől.

A védett jogtárgyak könnyebb behatárolása érdekében, a Sztj. a tipikusabb szerzői alkotásokat nevesíti is, köztük az *építészeti alkotást és annak tervét*, valamint az épületegyüttest, illetve a városépítészeti együttes tervét²².

A Sztj. az építészeti alkotásokra vonatkozó szabályanyag szempontjából két részre osztható:

– egy *„általános” részre*, ami valamennyi szerzői alkotásra irányadó szabályokat rendezi, és;

– egy *különös részre*, a törvény *X. fejezete* egyedi rendelkezéseket (személyhez fűződő jogok, szabad felhasználás) tartalmaz az építészeti alkotásokra, műszaki létesítményekre és terveikre vonatkozóan.

Tekintve a szerzői jogi szabályozást, nyilvánvaló kérdésként vetődik fel, hogy *mit érthetünk építészeti alkotás alatt?* A Sztj. azonban nem ad fogalmi meghatározást, csak használja a kifejezést. Az építészeti alkotás, mint gyűjtő fogalom és annak a joggyakorlat által felfogott tartalma az idők során folyamatosan bővült, beleértve abba a lakóházakat, emlékműveket, diadalkapukat, síremlékeket, középületeket, bérházakat, színházakat, áruházakat, villákat, templomokat, alagutakat, víztornyokat, sőt pl. szökőkutakat, szobortalapzatokat, ha ezeket építészeti terv alapján készítették. Az építészeti alkotások közé tartoznak a belsőépítészeti alkotások, kertépítészeti alkotások is. Tekintve az építészeti alkotások sokféleségét, nem lehetséges egységes fogalmi meghatározást adni, illetve ahhoz olyan magas szinten kellene absztrahálni, hogy az épp a fogalomalkotás célja ellen hatna.

A szerzői jogvédelem megilleti az építészeti alkotások, épületegyüttesek, stb. tervét is, e körben fontos hangsúlyozni, hogy a védelem *nem az építészeti terv elnevezésétől, tárgyától, hanem annak tartalmától függ*,

²¹ Sztj. 107. § (1) bekezdés.

²² Sztj. 1. § (2) bekezdés k) pont.

bármelyik építészeti terv részesülhet szerzői jogi védelemben, ha *annak egyéni, eredeti jellege van és eléri az alkotás szintjét*.

Ittszükséges megjegyezni, hogy a Szjt. az építészeti alkotás, városépítészeti együttes, épületegyüttes tervét nevesíti, amiből esetleg tévesen arra lehet következtetni, hogy csak olyan építészeti terveket véd, melyek alapján konkrét építészeti alkotást lehet létrehozni. Ez nem így van. Az építészet körébe tartozó egyéni, eredeti alkotómunka eredményeként született tervek tárgya más is lehet, ilyen pl. településrendezési, területrendezési tervek, beépítési tervek, díszítést tartalmazó belsőépítészeti tervek, kertépítészeti tervek, bútortervek, stb. Bármely építészeti terv, amelynek egyéni, eredeti jellege van, és eléri az alkotás szintjét, szerzői jogvédelemben részesül, akkor is, ha annak tárgy nem épület, vagy építmény.

ÖSSZEGZÉS

A magyar szerzői jogi szabályozás megvalósítja a nemzetközi egyezményekben és az uniós jogi előírásokban foglaltakat. Mindemellert sajátos nemzeti jellemzőkkel is rendelkezik. Az építészeti alkotások és az építészeti tervek szerzői jogvédelme a nemzetközi trendeknek megfelelően alakul, a magyar szerzői jogi szabályozás azonban nem csak az általános szinten, hanem egyedi rendelkezések útján is foglalkozik velük. A szabályozás e körben ugyan még nem tökéletes, de annak javítása folyamatos.

Information about author:

Dr. habil. **Barta Judit**,
Miskolci Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar Civilisztikai Intézet
Kereskedelmi Jogi Tanszék tanszékvezető egyetemi docens

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-43-3/1.1>